

Avstrijski model »inteligenta« (o intelektualcih iz podobnih razlogov kakor v nemškem prostoru ne moremo govoriti)²² – v veliki meri gre v skladu z doslej zapisanim za antiintelektualca-antisemita²³ (še za korak močnejše profiliranega kakor v nemškem prostoru, saj je verovajska – katoliška – komponenta v teh krajih rigidnejša) – je v tem času nekoliko poseben in velja za ves srednjeevropski prostor, poln nomadskih in bolj ali manj kultiviranih eksistenc, ki druga na drugo vplivajo bežno, križno in transnacionalno, a ne zdržijo dolgo v nobenem okolju tega prostora. Ne Dunaj kot velemesto, ki je ustvarilo minimalne pogoje za zametek briljantne in močne dunajske avantgarde (z intelektualno potenco), a jo kmalu zatem tudi (antiintelektualno-antisemitsko) zadušilo, njene nosilce pa izključilo, ne manjša kulturna središča kot začasna pribežališča eksilantov, nikakor pa ne tudi ustvarjalno navdihujoči kraji, niso zmogla ustvariti zadostnih *intelektualnih* in *pluralnih* pogojev, v katerih bi se inovativne in na spoznanjih utemeljene ideje zares lahko razvijale, komunicirale med seboj ter trajno zaživele in se prijele med ljudmi.²⁴ Tako-le opisuje Dunaj raziskovalec dunajske avantgarde in moderne (modernizma) William R. Everdell:

»/.../ Dunaj ni bil nikdar takšne vrste mesto, ki bi gledalo v prihodnost. V 1890-ih letih je bil prestolnica večine katoliških dežel vzhodno od Španije, kjer se je cesar enkrat letno na dan Corpus Christi (svetega rešnjega telesa) pojavil in peš vodil procesijo drugih stanov – sledečih mu v redu po družbenem položaju – do katedrale. Bil je prestolnica cesarstva kmetov, kjer sta v nekaterih provincah en odstotek ali dva odstotka populacije imela v lasti triintrideset odstotkov zemlje. Bil je mesto valčkov in stepene smetane (v dialektu imenovane 'schlock'²⁵), kjer so se Metternicha še vedno radi spominja-

22 Avstrijski mentalni in imaginarni prostor je treba razumeti kot stopnjevano nemško orientacijo, se pravi postavljen še korak ali dva proti desnici oz. ultra desnici (močna rekatolizacija je ustvarila pogoje za rigidnejšo in imperativnejšo verovajsko paradigmo, ki je pregnala in še preganja domala vsak zametek inovativne ali kritične misli).

23 Paradokсно se zaradi te spojenosti in inverzije razkrije, da so edina družbena skupina (in tu ne merim na etnično kategorijo), ki ustreza definiciji intelektualcev, na Dunaju (in s tem v srednjeevropskem prostoru) pravzaprav Judje sami. V Zweigovem opisu iz *Včerajšnjega sveta* je emancipacijsko-intelektualna funkcija Judov na Dunaju ob koncu stoletja zelo pomembna: »Judje so sestavljali pravo javnost; polnili so gledališča, koncertne dvorane, kupovali knjige, slike, si ogledovali razstave, bili so povsod s svojim mobilnim in v tradicijo manj vpetim razumevanjem, promotorji in zagovorniki vseh novosti« (cf. po Charle, 1996: 276–277; sicer gl. Zweig, 1958). O superpoziciji in spojenosti intelektualcev in judov kot občem diskurzivnem toposu pri antiintelektualcih-antisemiti (npr. pri Drieu La Rochellu ali Célinu – zadnji celo izumi *intelektualca tal mudista*, kar dobro povzema imaginarno bližino fantazem obeh fenomenov) gl. Balmard, 1992.

24 O razcvetu in socialnem umoru dunajske avantgarde gl. Schorske, 1981; Pollak, 1984 in Everdell, 1997.

25 Šlag.